

Onderwerp: Impuls Duurzaamheid

Schiermonnikoog, 1 december 2016

Aan de Gemeenteraad

### Voorstel

1. In te stemmen met het Uitvoeringsprogramma Impuls Duurzaamheid 2017-2021;
2. De totale kosten van het uitvoeringsprogramma bedragen € 450.000 en worden als volgt gedekt:
  - € 375.000 gemeentelijke bijdrage t.l.v. de Algemene reserve (5 jaar lang € 75.000 per jaar)
  - € 75.000 subsidies van derden (5 jaar lang € 15.000 per jaar)
  - € 450.000 totaal

### Op weg naar zelfvoorziening: het uitvoeringsprogramma

De gezamenlijke Waddeneilanden hebben in 2007 de vergaande ambitie uitgesproken om in 2020 volledig zelfvoorzienend te zijn op het gebied van duurzame energie en watervoorziening. Deze ambitie is vastgelegd in het **'ambitiemanifest Waddeneilanden De energieke toekomst'**. In september 2007 is dit Manifest door alle eilander gemeenteraden ondertekend. De eilander gemeenten kozen toen voor zelfvoorzienend zijn en niet voor CO<sub>2</sub>- of energieneutraal. Het betekent dat alle benodigde energie en water op of direct rond de eilanden moet worden gevonden of geproduceerd.

Natuurlijk is ook in het verleden al geweest op het feit dat we onze samenleving veel duurzamer moeten inrichten. Zo confronteerde de 'Club van Rome' ons begin jaren zeventig o.a. met de eindigheid van grondstoffen en energie. De Olieboycot van 1973 en de daarmee samenhangende autoloze zondagen onderstreepten dat feit nog eens extra. Eind jaren tachtig kreeg het pleidooi voor duurzaamheid een nieuwe impuls dankzij het rapport 'Zorgen voor Morgen'. En natuurlijk ook gedurende de jaren negentig en het eerste decennium van de 21<sup>e</sup> eeuw werd er wel over energiebesparing en duurzaamheid gesproken en werden er klimaatverdragen gesloten. Echter het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan bleven uiteindelijk steeds steken in mooie woorden en goede bedoelingen.

Afgelopen jaar is het Klimaatakkoord van Parijs gesloten en treedt op 1 november in werking. Dat verdrag onderstreept nogmaals de urgentie van de energietransitie om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Stilstaan is geen optie meer als we bedenken dat van de tien warmste zomers er zes gedurende de laatste 15 jaar hebben plaats gevonden. Het Klimaatakkoord impliceert dat afscheid moet worden genomen van fossiele brandstoffen: olie, gas en steenkool en dat alles in het werk moet worden gesteld om de omslag van fossiel naar duurzaam te bewerkstelligen, op mondiaal-, nationaal-, gemeentelijk- en individueel niveau. Er is hier sprake van een gezamenlijke opdracht.

Tien jaar terug hebben de Waddengemeenten met de door hen gekozen vergaande doelstellingen hun nek uitgestoken. De doelstellingen van de Waddeneilanden gaan verder dan de doelstellingen die het Rijk tot op heden heeft vastgelegd. En dat is ook nodig. Helaas hebben ook op de Waddeneilanden en dus ook op Schiermonnikoog noodzakelijke maatregelen te lang op zich laten wachten. Op basis van het huidige tempo zullen we de vergaande doelstellingen uit 2007 niet halen!

De zelfgekozen hoge ambities verplichten ons daarom tot daden. Duurzame daden waaruit blijkt dat we zuinig omgaan met grondstoffen en energie. Daden waarmee we de vervuiling van lucht, water en bodem voorkomen. Daden waaruit blijkt dat we (de juiste) prioriteiten durven te stellen. Daden

waarmee we duidelijk maken dat het ons ernst is. Daden waaruit blijkt dat het achterwege blijven van vergaande maar noodzakelijke maatregelen geen optie meer is. We moeten ons bewust zijn dat we de vrijblijvendheid voorbij zijn en dat, als we niets of te weinig doen, ook onze geloofwaardigheid in het geding is.

We hebben onze welvaart en mogelijkheden immers niet gekregen om die zo snel mogelijk te verbruiken. De ecosystemen en de natuurlijke draagkracht daarvan zijn eindig. Op een gegeven moment kan de aantasting van onze natuurlijke leefomgeving onomkeerbaar blijken te zijn. Met het oog daarop, maar ook met het oog op een leefbare wereld voor onze kinderen en kleinkinderen zullen we zodanige duurzame maatregelen moeten nemen dat Schiermonnikoog en de andere Waddeneilanden uiteindelijk zelfvoorzienend zullen zijn op het gebied van duurzame energie en watervoorziening.

Natuurlijk zijn er op Schiermonnikoog de afgelopen jaren maatregelen genomen. Energiezuinige woningen (bestaand en nieuwbouw), energiezuinige openbare verlichting, de keuze voor elektrische bussen, zonnepanelen enz. maar het huidige tempo ligt al met al veel te laag. De cijfers van de nulmeting 2014/15 (bijlage ter inzage bij de stukken) laten zien dat we nog flinke stappen moeten maken. Er is een impuls in duurzaamheid nodig! Daarin wil het voorliggende uitvoeringsprogramma voorzien. Met dit uitvoeringsprogramma willen we een flinke stap maken in de richting van verduurzaming. Zo komen, naast verduurzaming van het vastgoed (particulier en huur), ook gezamenlijke investeringen in duurzaam opgewekte energie hoog op de agenda. De grote sprong die we moeten maken van enkele procenten duurzaam opgewekte energie naar tientallen procenten betekent investeren in samenwerking met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Er zijn 18 concrete projecten geformuleerd, waarvan 16 projecten uitvoerend gericht en 2 projecten ondersteunend zijn. Het uitvoeringsprogramma heeft een doorlooptijd van 5 jaar.

De energiecoöperatie op Schiermonnikoog, 'De Sintrale' geheten, dient in onze visie een belangrijke rol te vervullen op het gebied van voorlichting en communicatie over besparingsmogelijkheden en bij de uitvoering als investeerder en exploitant van zonne-energie installaties. Er zullen kapitaalstromen vrij moeten komen die de investeringen van dit uitvoeringsprogramma mogelijk maken. We beseffen daarbij dat het hier vrijwilligerswerk betreft. Dat betekent dat de continuïteit van het werk niet altijd zal kunnen worden gegarandeerd. Om die continuïteit en coördinatie te waarborgen en de samenwerking met de Energiecoöperatie handen en voeten te geven achten wij het noodzakelijk om hiervoor wekelijks 16 uren te ramen.

In het uitvoeringsprogramma 'impuls duurzaamheid' gaat het om het behalen van resultaat door samenwerking. Zo zullen 50 woningen in 2021 grotendeels zelfvoorzienend moeten zijn en de afhankelijkheid van aardgas tot een minimum beperkt. Financiering van deze uitdaging wordt betaald uit de vermeden energiekosten van bewoners/gebruikers. De uitvoering van dit programma kan slechts door een goed gewogen aanpak waarin bouwers en installateurs een trekkersrol vervullen en goed gecertificeerde kwaliteit leveren. Dat biedt consumenten vertrouwen op resultaat. Bewoners/eigenaren dienen ontzorgd te worden zodat de verduurzaming van hun woning geen complexe opgave wordt. De gemeente heeft vooral een regisserende en faciliterende rol. Partijen bij elkaar brengen, prioriteiten stellen, randvoorwaarden creëren, financiële ondersteuning bieden en knellende regelgeving aanpassen. Samenwerking tussen burgers, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en onderwijs en draagvlak voor de gekozen richting is voorwaarde voor succes.

Gezamenlijk werken we een financieel instrumentarium uit waarin private én publieke partijen hun eigen rol spelen. De bijdrage uit de publieke sector dient als olie in de machine te functioneren. Hiervoor wordt een fonds ingesteld, waarin gedurende vijf jaar jaarlijks een bedrag van € 75.000 euro gestort wordt voor de uitvoering van het uitvoeringsprogramma duurzaamheidsimpuls 2017-2021. Uit het fonds worden de kosten van de verschillende projecten alsmede de algemene kosten van ondersteuning betaald.

Momenteel is het zeer interessant om te investeren in het verduurzamen van de woning of het bedrijf. Door de lage rentestand is er in veel gevallen een hoger rendement te behalen door energiebesparende maatregelen zoals dak-, vloer- en gevelisolatie en/of duurzame opwek zoals zonnepanelen toe te passen. De stap naar verdergaande verduurzaming is voor velen nog te groot. Eén mogelijk antwoord hierop is een gericht Plan van Aanpak per type woning waarin stapsgewijs de verduurzaming, over een aantal jaren, kan plaatsvinden.

Op Schiermonnikoog is behoefte aan een energieloket op het eiland waarbij bewoners en bedrijven persoonlijk worden begeleid en ontzorgd. Het bundelen van kennis en het delen van successen op dit vlak, is van groot belang, waarbij 'nul-op-de-meter' de maatstaf dient te zijn. Verenigingen van Eigenaren (VVE's) vormen een belangrijke partner in het verduurzamen van bestaand vastgoed.

Met de online zonnekaart [www.watisjouwzonwaard.frl](http://www.watisjouwzonwaard.frl) is op een eenvoudige manier te zien of zonnepanelen interessant zijn voor een woning. Zonnepanelen kunnen worden toegepast op daken van woningen en bedrijven. Om hier substantiële slagen te kunnen maken dienen op daarvoor geschikte locaties zonnepanelen te worden geplaatst. Dat is b.v. mogelijk op het afgesloten terrein van drinkwaterbedrijf Vitens .

Om de doelstelling van volledige zelfvoorziening op het gebied van duurzame energie te kunnen halen is ook de inzet van windenergie onmisbaar. Momenteel sluit het provinciale beleid de plaatsing van windmolens op de Waddeneilanden categorisch uit. Wij zijn van mening dat deze beleidslijn te rigide is. Maatwerkoplossingen en een andere prioritering zijn nodig. Wij vragen op dit punt geen vrijbrief voor onbeheerste ontwikkelingen. Wij willen als eiland graag maatwerk. Niet meer dan dat, maar ook niet minder. Wij denken dat met de inzet van twee middelgrote windmolens , naast alle andere in deze notitie genoemde maatregelen, onze vergaande doelstellingen van zelfvoorzienendheid op het gebied van energie binnen handbereik zijn. Wij zijn dan ook van mening dat het provinciale verbod op de plaatsing van windmolens genuanceerd moet worden en dat de aan het energiegebruik van het eiland gekoppelde inzet van windenergie in specifieke situaties bespreekbaar moet worden. Daarbij komt dat een windmolen, naast de productie van duurzame energie, veelal ook nog een behoorlijke financiële opbrengst voor de lokale gemeenschap kan genereren. Windenergie door en voor de bevolking en dienstbaar aan de gemeenschap.

Ook in land- en tuinbouw en het natuurbeheer en landschapsonderhoud wordt intensief gewerkt aan het sluiten van kringlopen waarbij uitgegaan wordt van het creëren van de hoogste waarde door omzetting in nieuwe grondstoffen, om vervolgens stapsgewijs de biomassaastroom gedeeltelijk om te zetten in energie. Onderzocht wordt om deze biomassaastromen op Schiermonnikoog te benutten voor energieopwekking.

Ook de zeven Schiermonnikogers boeren werken aan verduurzaming. Met het oog daarop is enkele maanden geleden het rapport 'Biodiversiteit in de melkveehouderij' gepresenteerd. In dat rapport schetst onderzoeker Jan Willem Erisman van het Louis Bolk Instituut vanuit duurzaamheidsoptiek een positief scenario. Hij concludeert dat er voor het collectief van Schiermonnikogers boeren sprake is van goede toekomstkansen. Ten principale is er sprake van dat de stikstofuitstoot tot onder de wettelijke norm kan worden teruggebracht. Dat is mogelijk wanneer de totale veestapel op Schiermonnikoog fors wordt gereduceerd. Dat is vervolgens weer mogelijk wanneer fundamenteel gekozen zou worden voor een biologische bedrijfsvoering. De melkprijs in die sector is immers aanzienlijk hoger is dan in de reguliere melkveehouderij. Het rapport laat verder zien dat de markt voor eiland- en streekproducten een interessante nichemarkt is. Het moge duidelijk zijn dat een dergelijke fundamenteel andere aanpak niet zomaar is door te voeren. Een dergelijke omslag vergt enkele jaren. Gedurende die periode zullen de boeren een vorm van ondersteuning nodig hebben. De komende periode wordt in dit kader bezien wat de mogelijkheden zijn.

De ontwikkelingen op het terrein van duurzaamheid zijn zeer dynamisch. Dat betekent dat gedurende de looptijd van het Uitvoeringsprogramma er rekening mee gehouden moet worden dat er nieuwe inzichten en technieken ontstaan die tot een bijstelling van het programma kunnen leiden. Een voorbeeld van dergelijke ontwikkelingen vinden we terug bij "getijdenenergie". Op verschillende plekken in de Waddenzee wordt hiermee geëxperimenteerd (overigens met wisselende resultaten). Afhankelijk van de ontwikkelingen kan "getijdenenergie" in de toekomst een rol spelen in onze weg naar zelfvoorziening.

Tenslotte, investeringen in verduurzaming leveren ook rendement en werkgelegenheid op voor lokale bedrijven, voor de inwoners en voor de toerist, in de zin van een groene duurzame omgeving waarin natuurlijke bronnen worden ingezet voor de energieopwekking. We bereiden ons hiermee daadwerkelijk voor op een zelfvoorzienend Schiermonnikoog. Wanneer het uitvoeringsprogramma wordt uitgevoerd dan betekent dat dat uiteindelijk 6.105.000 kWh aan elektriciteit en 756.000 m3 gas wordt opgewekt dan wel uitgespaard. Daarmee zou 100% van het elektriciteitsgebruik en 30% van het gasverbruik van Schiermonnikoog kunnen worden gecompenseerd.

### **(Financiële) toelichting**

Met het Uitvoeringsprogramma en de daarin opgenomen projecten, die gedurende de komende 5 jaar gaan lopen, wordt invulling gegeven aan de ambitie, zoals die door uw raad is uitgesproken in het ambitiemanifest Waddeneilanden 'De energieke toekomst'.

Voor een uitvoerige toelichting verwijzen wij u naar bijgevoegde stukken:

- Uitvoeringsprogramma impuls duurzaamheid 2017-2021 Schiermonnikoog
- Nulmeting energieverbruik Schiermonnikoog 2016

#### Financiën:

Uit het totaaloverzicht van alle projecten blijkt dat 5 jaar lang jaarlijks € 90.000 nodig is om alle projecten uit te voeren. Van deze jaarlijkse € 90.000 is afgerond € 35.000 nodig voor personeel en € 55.000 voor realisatie van de projecten.

De jaarlijkse € 90.000 wordt als volgt gedekt:

-€ 75.000 gemeentelijke bijdrage

-€ 15.000 subsidies van derden

€ 90.000 totaal per jaar gedurende 5 jaar

Onze gemeentelijke bijdrage dekken we uit de algemene reserve.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Schiermonnikoog,  
de secretaris, de burgemeester,

P.G. Küppers

D.J. Stellingwerf